

Analýza cenového vývoje základných druhov potravín

Obsah

Úvod	3
1. Legislatívne možnosti regulácie cien na Slovensku	4
2. Analýza cenového vývoja základných druhov potravín	6
3. Pomer spotrebiteľských a odbytových cien vybraných základných druhov potravín	13
Záver	15

Úvod

Analýza cenového vývoja základných druhov potravín (ďalej len „analýza“) je vypracovaná na základe § 23h zákona č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cenách“), v zmysle ktorého je Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) povinné v lehote do 30 dní od účinnosti novely zákona o cenách vykonať analýzu cenového vývoja základných druhov potravín vychádzajúc z miery inflácie, ekonomicky oprávnených nákladov a primeranej ziskovej prirážky, kalkulácie nákladov a zisku a iných dokladov odôvodňujúcich výšku ceny, ktoré si vyžiada cenový orgán. Ak sa na základe tejto analýzy preukáže pretrvávanie mimoriadnej trhovej situácie s priamym vplyvom na ceny základných potravín na tuzemskom trhu ohrozujúcim cenovú stabilitu alebo dostupnosť základných potravín, cenový orgán navrhne opatrenia na obdobie šiestich mesiacov, ktoré bezodkladne navrhne vláde Slovenskej republiky na schválenie.

Cieľom analýzy je preto zistenie existencie mimoriadnej trhovej situácie s priamym vplyvom na ceny základných potravín na tuzemskom trhu ohrozujúcim cenovú stabilitu alebo dostupnosť základných potravín. Za základné potraviny sa považujú potraviny uvedené v zozname tovarov so zníženou sadzbou dane z pridanej hodnoty podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, pričom, vzhľadom na ich rozsah, boli v rámci analýzy spracované len tie, ku ktorým boli aktuálne dostupné údaje.

Pri tvorbe analýzy sa vychádzalo aj z materiálu „*Timenie dopadov inflácie a lepšia cenová stabilita potravín a poľnohospodárskych produktov na Slovensku*“ Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, ktorý je výsledkom okrúhlych stolov za účasti relevantných záujmových skupín a odborných inštitúcií a ktorý bol vzatý na vedomie vládou Slovenskej republiky na rokovaní dňa 21. 06. 2023.

1. Legislatívne možnosti regulácie cien na Slovensku

Tretia časť zákona o cenách upravuje **opatrenia na zamedzenie nežiaduceho cenového vývoja**, ktorými sú:

- A. regulácia cien,
- B. zákaz dohodnúť neprimeranú cenu.

A. Regulácia cien v zmysle zákona o cenách

Regulácia cien je určenie ceny alebo určenie záväzného spôsobu vytvorenia ceny tovaru a podmienok regulácie cien cenovými orgánmi.

Cenové orgány môžu regulovať ceny tovaru, ak

- a) vznikne mimoriadna trhová situácia s priamym vplyvom na ceny tovarov na tuzemskom trhu ohrozujúcim cenovú stabilitu alebo dostupnosť tovarov;
- b) dôjde k ohrozeniu trhu vplyvom nedostatočne rozvinutého konkurenčného prostredia; pri posudzovaní stavu konkurenčného prostredia sa vyžaduje stanovisko Protimonopolného úradu Slovenskej republiky;
- c) si to vyžaduje ochrana spotrebiteľa alebo iný verejný záujem
  - pri vyrovnávaní postavenia kupujúceho alebo predávajúceho pri tovare úplne alebo sčasti dotovanom z prostriedkov štátneho rozpočtu, štátnych fondov, medzinárodných zdrojov, vyšších územných celkov, obcí, zdravotných poisťovní alebo Sociálnej poisťovne alebo na ktorý sa poskytuje finančná pomoc zo zahraničia alebo z Európskej únie;
  - pri zmene kurzu slovenskej meny, daňových predpisov, colných predpisov alebo dotačných predpisov;
- d) ide o tovar, ktorého dodanie alebo poskytnutie sa považuje za podnikanie v sieťových odvetviach podľa osobitného predpisu;
- e) ide o tovar, ktorého dodanie alebo poskytnutie sa považuje za univerzálnu poštovú službu alebo za službu poštového platobného styku;
- f) ide o určenie maximálnej ceny nájmu bytov podľa osobitného predpisu.

Spôsoby regulácie cien:

- a) úradné určenie cien
  - maximálna cena - cena, ktorú nie je prípustné prekročiť;
  - pevná cena - cena, ktorú nie je prípustné zmeniť;
- b) vecné usmerňovanie cien - určenie podmienok pre dohodovanie cien cenovým orgánom;
  - maximálny rozsah prípustného zvýšenia cien vo vymedzenom období;
  - záväzný postup pri tvorbe ceny;
- c) kombináciou týchto dvoch spôsobov.

Pri regulácii cien sa vychádza z ekonomicky oprávnených nákladov a primeranej ziskovej prirážky; ekonomicky oprávnené náklady a primeraná zisková prirážka sa preukazujú účtovnými dokladmi, kalkuláciami nákladov a zisku, inými dokladmi odôvodňujúcimi výšku ceny a dokladmi, ktoré si vyžiada cenový orgán.

Rozsah regulácie cien ustanovuje cenový orgán všeobecne záväzným právnym predpisom, v ktorom môže v prípade regulácie cien ustanoviť aj rozsah ekonomicky oprávnených nákladov a primeranej ziskovej prirážky.

B. Zákaz dohodnúť neprimeranú cenu podľa § 12 zákona o cenách

Neprimeranú cenu nesmie dohodnúť:

- g) predávajúci v dominantnom postavení podnikateľa pri predaji tovaru,
- h) predávajúci alebo kupujúci, ak je vo výhodnejšom hospodárskom postavení pri predaji alebo nákupe potravinárskych výrobkov; výhodnejšie hospodárske postavenie na účely tohto zákona má predávajúci alebo kupujúci, ktorý dohoduje cenu na trhu bez toho, aby bol vystavený podstatnej cenovej súťaži vo vzťahu predávajúceho a kupujúceho, pričom výhodnejšie hospodárske postavenie predávajúceho alebo kupujúceho posudzuje príslušný cenový orgán podľa objemu predaného alebo nakúpeného tovaru, podielu na trhu, hospodárskej sily a finančnej sily, právnych alebo iných prekážok vstupu na trh, miery personálneho prepojenia alebo majetkového prepojenia s inými osobami na danom trhu a podľa iných skutočností rozhodujúcich pre posúdenie hospodárskeho postavenia subjektu na trhu.

Za neprimeranú cenu u predávajúceho sa považuje dohodnutá cena, ktorou sa výrazne presahujú ekonomicky oprávnené náklady alebo primeraná zisková prirážka.

Ustanovenia o neprimeranej cene sa vzťahujú aj na cenu obchodného alebo sprostredkovateľského výkonu.

Cenové informácie

Fyzické osoby a právnické osoby sú povinné bezplatne poskytovať informácie a údaje, ktoré si cenové orgány vyžadujú pre potreby vyhodnocovania vývoja cien, regulácie cien, cenovej kontroly a pre konanie o porušení cenovej disciplíny. Týmto nie sú dotknuté ustanovenia osobitného predpisu o ochrane dôverných štatistických údajov.

Cenová kontrola

Cenovú kontrolu potravinárskych výrobkov sú oprávnené vykonávať cenové kontrolné orgány, ktorými sú cenové orgány podľa zákona o cenách.

Súčasná kompetencia ministerstva financií

Ministerstvo financií je podľa zákona o cenách cenovým orgánom aj s kompetenciou regulovať ceny.

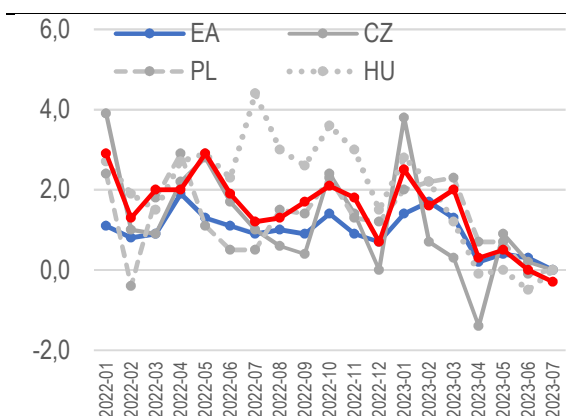
Súčasná kompetencia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky má upravenú pôsobnosť v oblasti cien potravinárskych výrobkov (určuje rozsah cenovej evidencie a zásady cenovej kontroly, vykonáva cenovú kontrolu a uskutočňuje konanie vo veciach porušenia cenovej disciplíny) a na účely § 12 ods. 3 druhej vety zákona o cenách môže ustanoviť všeobecne záväzným právnym predpisom pre oblasť cien vybraných potravinárskych výrobkov rozsah, spôsob stanovenia a ostatné podrobnosti nevyhnutné pre určenie ekonomicky oprávnených nákladov u predávajúceho, ktorý predáva kupujúcemu vo výhodnejšom hospodárskom postavení.

2. Analýza cenového vývoja základných druhov potravín

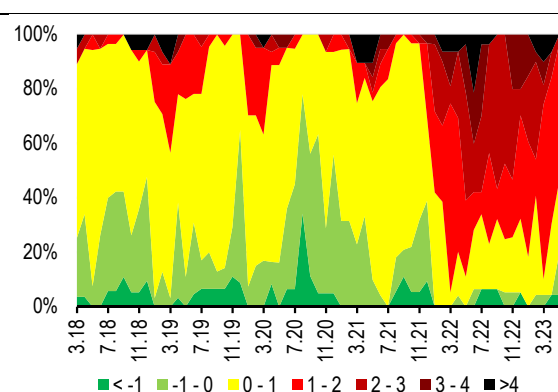
Tempo rastu cien potravín na Slovensku postupne spomaľuje. Kým počas roka 2022 ceny potravín (vrátane alkoholických nápojov a tabaku) rástli v priemere 1,9 % mesačne, v roku 2023 potravinová inflácia spomalila na 0,9 % mesačne, čo je blízko priemeru eurozóny (0,8 %). Ceny viac ako 80 % spotrebného koša potravín aktuálne rastú tempom nižším ako 1 %, pričom tretina spotrebného koša dokonca klesá (priemer za apríl až jún). Podľa rýchleho odhadu Eurostatu v júli 2023 ceny potravín prvýkrát za dlhé obdobie klesli.

Medzimesačné tempo rastu potravinovej inflácie zvoľnilo (p.b.)

Zdroj: ŠÚ SR, IFP

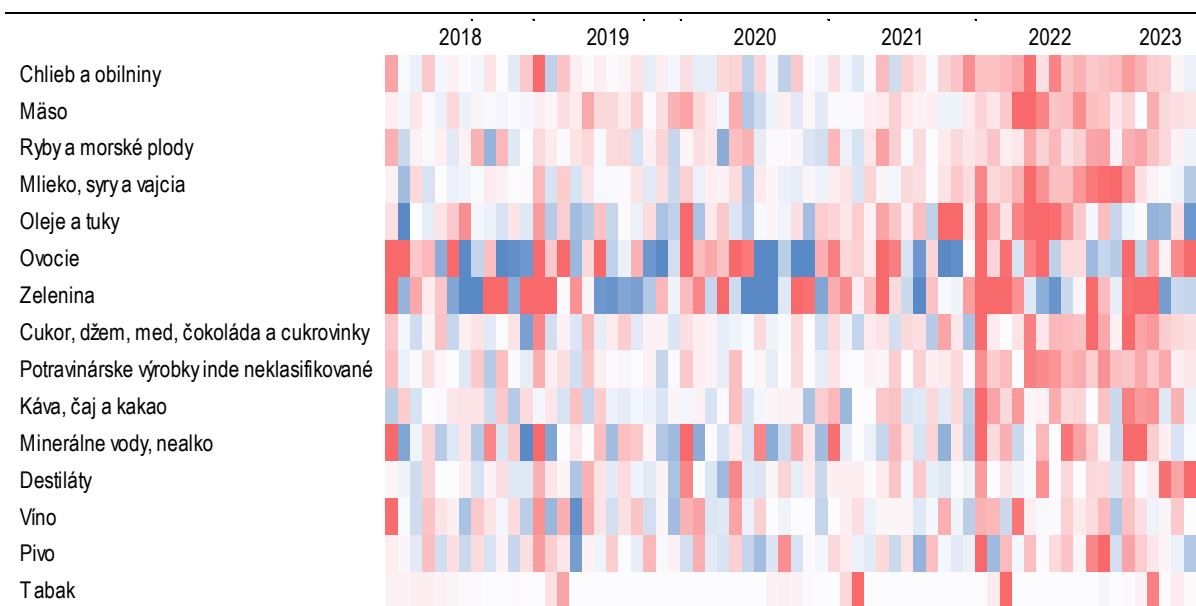
Tretina spotrebného koša v priemere v druhom štvrtroku medzimesačne klesala

Podiel na spotrebnom koši podľa tempa rastu, 3MMA Zdroj: ŠÚ SR, IFP

Najrýchlejšie rastúcou položkou potravinovej inflácie boli za priemer posledných troch mesiacov (apríl máj, jún) destiláty, ktoré reagujú na zvýšenie spotrebnej dane, a ovocie, ktoré zohľadňuje sezónny vývoj. Najviac klesli ceny zeleniny a olejov a tukov. Inflačný tlak sa zmiernil vo väčšine položiek.

Tepelná mapa medzimesačných zmien jednotlivých kategórií potravín (%)

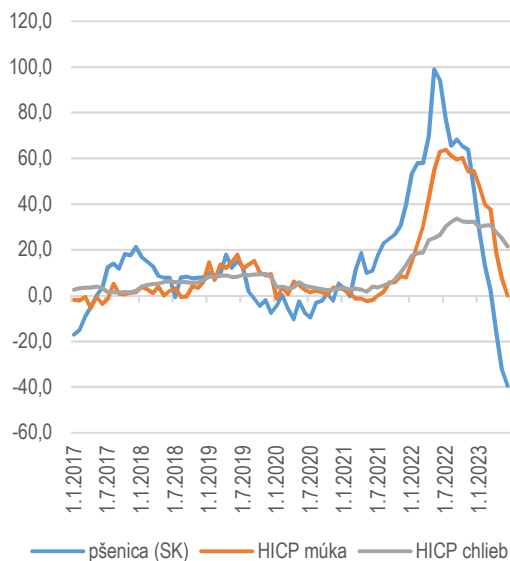
Farebná škála označuje medzimesačné rasty od -4% a menej (tmavomodrá) po +4% a viac (tmavočervená)

Zdroj: ŠÚ SR, IFP

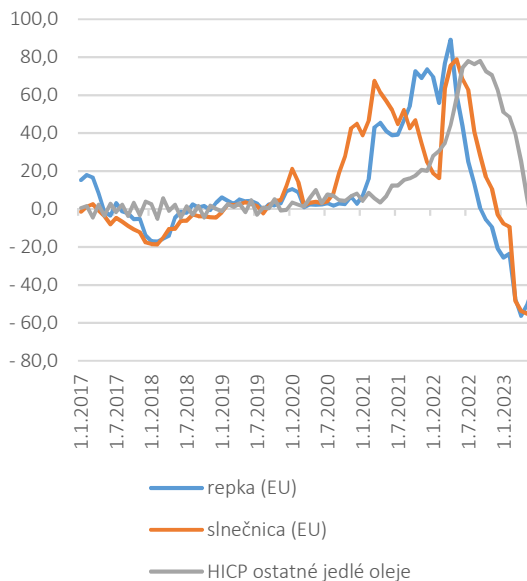
Pod spomalenie inflácie sa podpísal nižší rast cien v celej eurozóne a V4, miernejší rast veľkoobchodných cien a stabilizácia na trhu s energiami. Veľkoobchodné ceny masla klesajú na Slovensku najrýchlejšie v EÚ, sú však dlhodobo najvyššie. Pokles zaznamenávajú aj ceny pšenice a iných agrokomodít (olejiny, mliečne výrobky), prípadne sa stabilizovali (mäso, vajcia). Spotrebiteľské ceny reagujú na vývoj na komoditných trhoch s oneskorením približne 1-3 mesiace.

Pšenica (% medzoročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

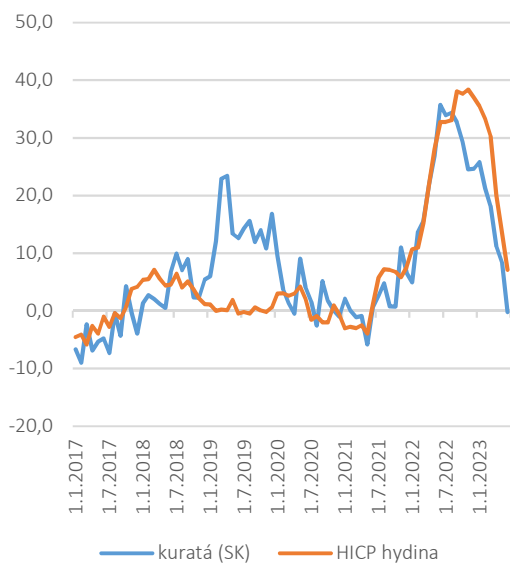
Zdroj: EK, IFP

Olejiny (% medzoročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

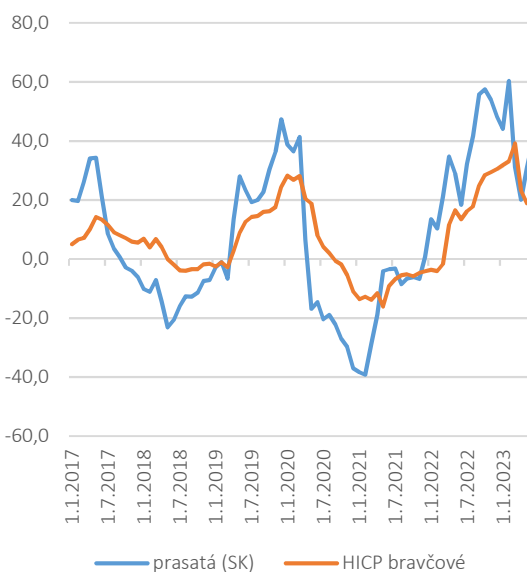
Zdroj: EK, IFP

Hydina (% medzoročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

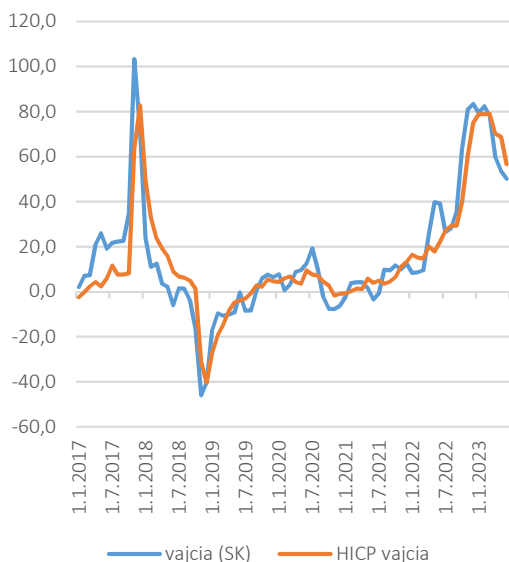

Zdroj: EK, IFP

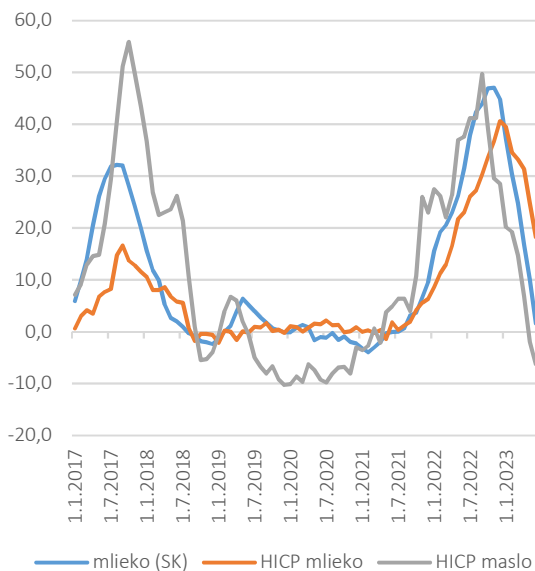
Bravčové (% medzoročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

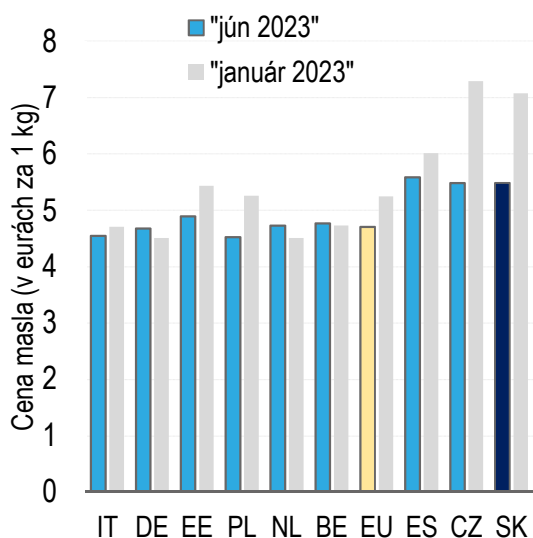
Zdroj: EK, IFP

Vajcia (% medziročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

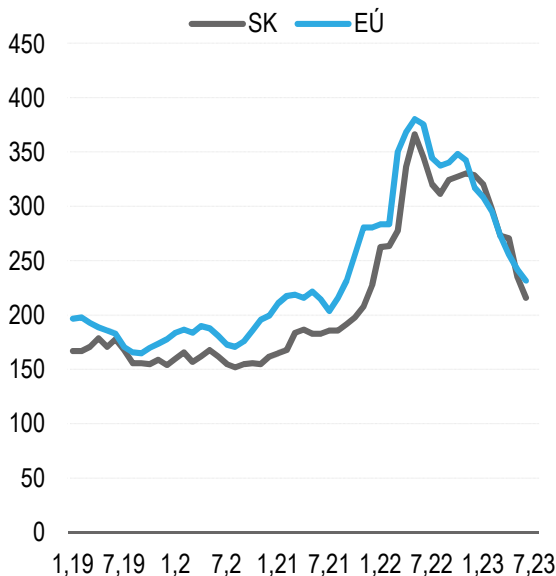
Zdroj: EK, IFP

Mliečne výrobky (% medziročný rast, komoditné vs. spotrebiteľské ceny)

Zdroj: EK, IFP

Veľkoobchodné ceny masla klesli (eur/kg)

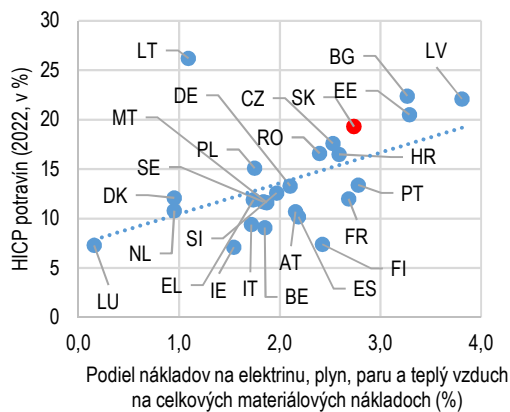
Zdroj: EK, IFP

Ceny pšenice sa znižujú (eur/tona)

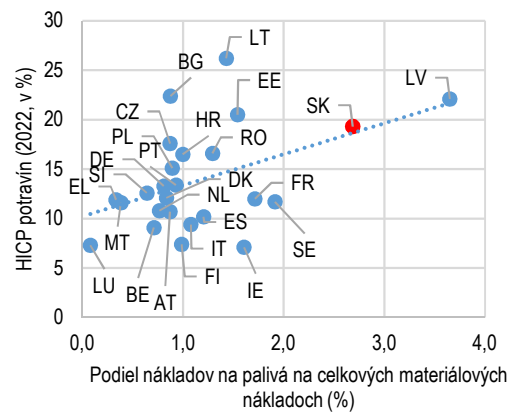
Zdroj: EK, IFP

Svetové ceny energií sú už na predvojnových hodnotách a ďalej pozvoľne klesajú. Klesajú aj ceny palív a vývoj futurít na finančných trhoch naznačuje, že pokles by mal pokračovať aj v budúcich rokoch. Zároveň sa uvoľňujú aj tlaky v globálnych dodávateľských reťazcoch. Tieto faktory znižujú náklady na prepravu a skladovanie potravín. Slovensko je na tieto faktory vzhľadom na relatívne vyššiu energetickú náročnosť potravinového priemyslu citlivejšie než krajiny západnej Európy.

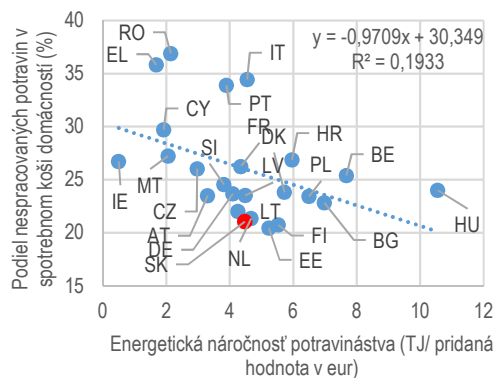
Podiel nákladov na energie v potravinárskom priemysle môže zvyšovať inflačné tlaky

Zdroj: Eurostat, IFP

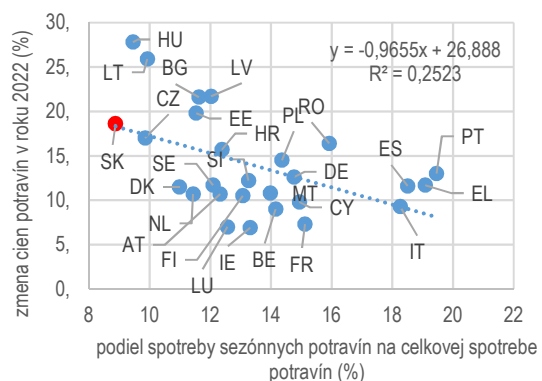
Podiel nákladov na palivá v potravinárskom priemysle pozitívne súvisí s rastom cien potravín

Zdroj: Eurostat, IFP

Vyššia energetická náročnosť v potravinárstve môže byť dôsledkom vyššej spotreby spracovaných potravín v spotrebnom koši Slovenska. Krajiny s vyšším podielom spotreby sezónnych potravín, či nespracovaných potravín (spravidla južanské členské štáty EÚ) majú nižšiu energetickú náročnosť v potravinárstve a v minulom roku zaznamenali aj nižší celkový rast cien potravín. Ceny sezónnych potravín stúpali v priemere naprieč EÚ o tretinu pomalšie ako zvyšok potravinového koša.

Krajiny s nízkou spotrebou nespracovaných potravín majú viac energeticky náročné potravinárstvo

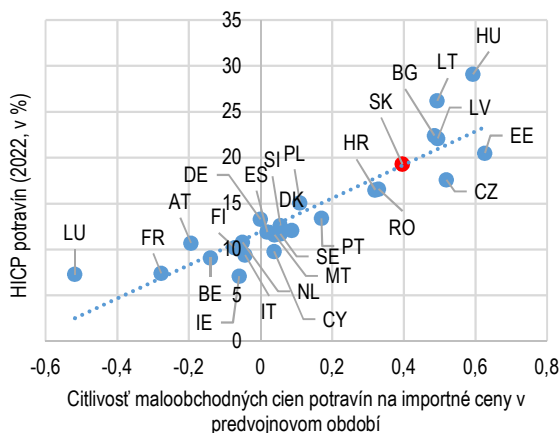
Zdroj: Eurostat, IFP

Viac spotreby sezónnych a nespracovaných potravín by viedlo k nižšej inflácii v roku 2022

Zdroj: Eurostat, IFP

Zmiernenie inflačných tlakov v zahraničí prispieva k zníženiu rastu cien na Slovensku kvôli vysokej citlivosti domácich cien na ceny importov. Slovensko (ak aj ostatné krajiny východnej Európy) sa už v predvojnovom období vyznačovalo výrazne vyššou citlivosťou maloobchodných cien na importné ceny. V období nízkej inflácie tento faktor prispieval k celkovej inflácii iba v malej miere, v súčasnosti je jeho vplyv výrazne väčší. Na druhej strane, importné ceny potravín rástli menej než domáce ceny (najmä tie produkčné), čo inflácii uľavilo.

Miera inflácie a citlivosť maloobchodných cien na importné ceny

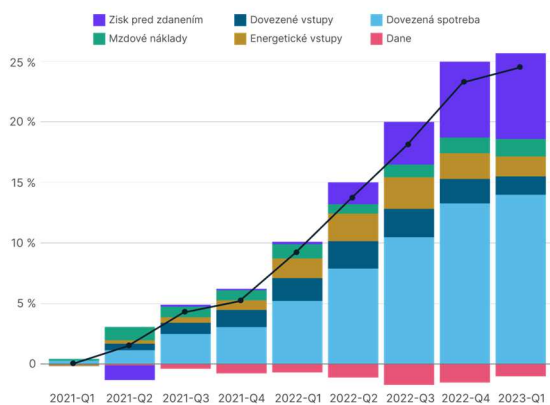

Zdroj: Eurostat, EK, IFP

Inštitút finančnej politiky vo svojej júňovej prognóze predpokladá, že potravinová inflácia v druhej polovici roka nevzrastie. V roku 2024 očakáva rast cien potravín na úrovni 4,8 % (pokles z 19,1 % v roku 2023). Podobný pokles očakáva vo svojej letnej prognóze aj Národná banka Slovenska.

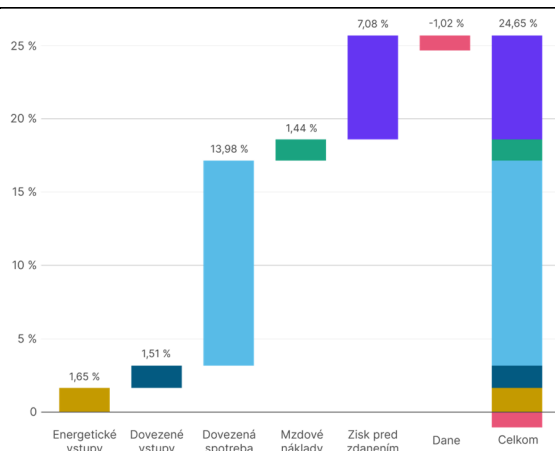
Rast cien potravín v priebehu posledného roka výrazne umožnil rast ziskov producentov, veľkoobchodu a maloobchodu. Spotrebiteľské ceny potravín rastú výraznejšie, než ceny vstupov v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle (vrátane miezd). Odhadujeme, že v prvom kvartáli roku 2023 bola až štvrtina medziročnej inflácie potravín, nápojov a tabaku sprevádzaná nárastom ziskov (vrátane ziskov dodávateľov v celej ekonomike). Príspevok ziskov bol dvakrát väčší než príspevok energetických vstupov, dovezených vstupov a mzdových nákladov spolu. Slovenské domácnosti však spotrebujú až 57 % potravín z dovozu, čo do veľkej miery obmedzuje domáci vplyv na potravinovú infláciu. Tento záver potvrdzujú aj údaje účtovných závierok, ktoré signalizujú, že veľké potravinárske firmy preniesli zvýšené energetické náklady vo vertikále vyššie na maloobchod. Tým pádom firmy vykázali zisk (napr. Mecom, Tauris, I.D.C. Holding, či EU Poultry). Zisky v maloobchode za rok 2022 v čase tvorby analýzy ešte nie sú známe.

Rozklad rastu cien potravín podľa príspevkov jednotlivých faktorov od začiatku roku 2021

Zdroj: Eurostat - FIGARO, ŠÚ SR, IFP

Rozklad rastu cien potravín na ponukové faktory v prvom kvartáli 2023

Zdroj: Eurostat - FIGARO, ŠÚ SR, IFP

50 najväčším firmám v poľnohospodárstve výrazne vzrástli tržby aj zisk. Mediánové hrubé marže (podiel zisku pred zdanením na celkových tržbách) stúpli u 18 najväčších pestovateľov z 5,13 % na 13,42 % a mediánový zisk v eurách sa u týchto firiem viac než strojnásobil (vzorka najväčších poľnohospodárov tvorí zhruba 28,5 % z odvetvia NACE 01).

Prehľad tržieb a ziskov v najväčších poľnohospodárskych firmách na Slovensku (nevážený)

Medián	Počet najväčších firiem	Mediánový zisk v mil €		Mediánové tržby v mil €		Mediánové marže v %	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022
Pestovatelia obilnín, zeleniny a iných plodín	18	0.42	1.43	9.41	12.17	5.13%	13.42%
Chovatelia ošipáných, dojníc, hydiny	25	0.22	0.52	9.90	12.64	1.63%	4.40%
Zmiešané hospodárstvo	15	0.24	1.34	9.65	12.76	2.88%	8.88%

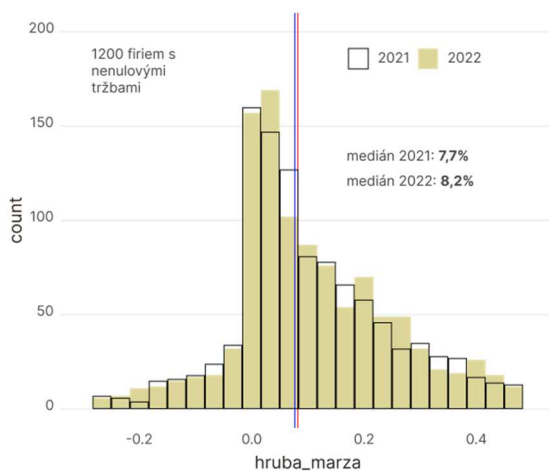
Pri analýze všetkých firiem s nenulovými tržbami rovnako pozorujeme nárast ziskov, tržieb aj ziskových marží, no mediánové hrubé marže narástli v odvetví pestovania miernejšie, zo 7,7 % na 8,2 %. V odvetví chovu zvierat na vzorke 540 firiem s nenulovým ziskom vzrástli mediánové marže takmer dvojnásobne, z 2,7 % na 5 %. V roku 2022 v odvetví pestovateľov skončilo v strate zhruba 6,1 % odvetvia (súčet tržieb stratových firiem: 76,5 mil. eur), čo predstavuje medziročný pokles z hodnoty 8,2 % v roku 2021 (súčet tržieb: 90,5 mil. eur.).

Vo všeobecnosti rástli v ekonomike v roku 2022 zisky firiem rýchlejšie než mzdy. Podiel miezd, resp. kompenzácií na HDP tak klesol, čo sa naposledy udialo pred vyše 10 rokmi. Podobný vývoj sme zaznamenali v celej EÚ. Firmy preniesli vyššie náklady do cien, čo naznačuje, že sú v relatívne dobrej finančnej kondícii a opatrenia na podporu firiem nie sú odôvodnené.

Distribúcia firiem v odvetví pestovania plodín a rozmnožovania rastlín (NACE 011, 012, 013)

Hrubé marže u pestovateľov

Podiel zisku pred zdanením na celkových tržbách

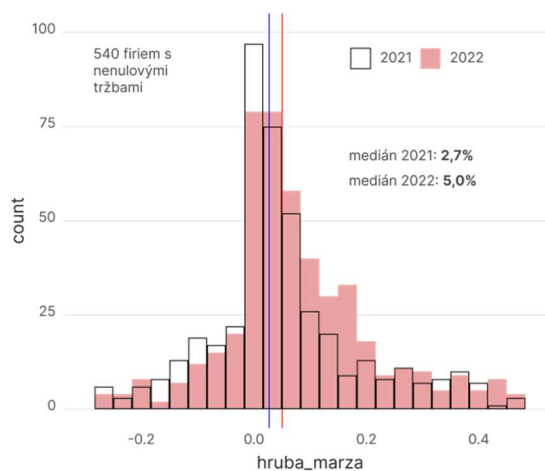

Zdroj: IFP

Distribúcia firiem v odvetví chovu zvierat (NACE 014)

Hrubé marže chovateľov

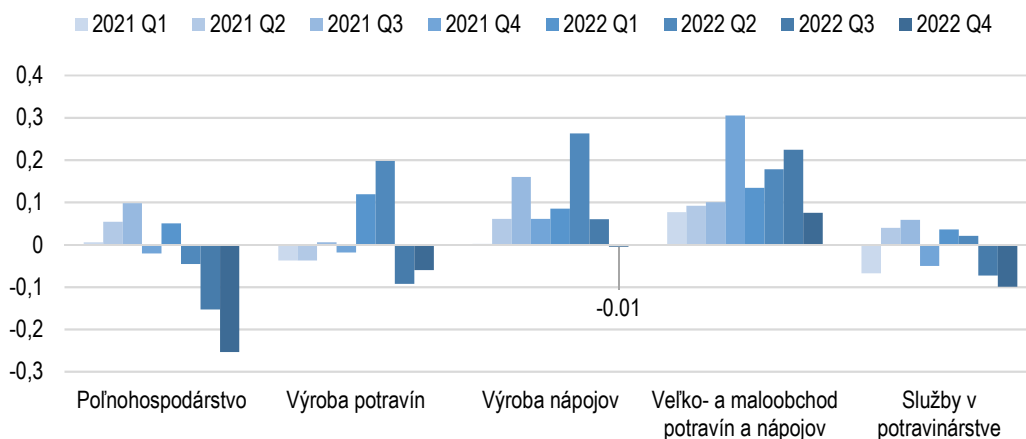
Podiel zisku pred zdanením na celkových tržbách

Zdroj: IFP

Rast rozpätia medzi predajnými a nákupnými cenami sa v prípade väčšiny komodít spomaľuje (viď. časť 3. Pomer spotrebiteľských a odbytových cien vybraných základných druhov potravín). Podľa odhadov NBS ziskové prirážky už dosiahli svoj vrchol. Koncom roka 2022 sa marže vo väčšine odvetví zapojených do produkcie a distribúcie potravín vrátili na dlhodobé priemery a v poľnohospodárstve dokonca výrazne klesli. Očakávame preto, že dôjde k zmierneniu inflačných tlakov.

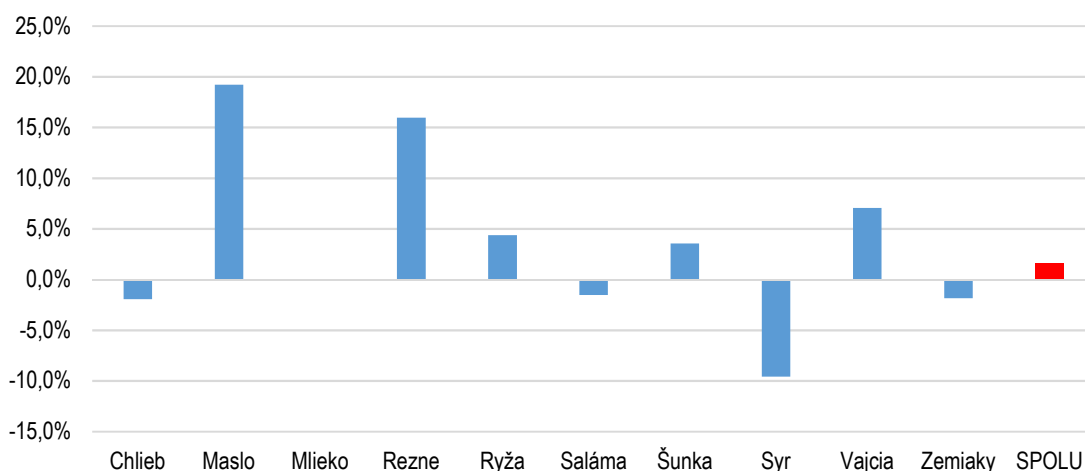
Odchýlka ziskových prirážok od dlhodobého priemeru vo vybraných odvetviach (odhady Národnej banky Slovenska)

Zisková prirážka (*markup*) predstavuje pomer hraničných príjmov a hraničných nákladov. Hodnota 2 znamená, že ak zvýšenie objemu produkcie vedie k nárastu nákladov o 1 eur, tržby v odvetví stúpajú o 2. Graf zobrazuje odchýlku od dlhodobého predcovidového priemeru (2015Q1-2019Q4) Zdroj: NBS

Domácnosti z dôvodu rýchleho rastu cien mierne obmedzili svoju spotrebu. Celková reálna spotreba v prvom kvartáli 2023 medziročne poklesla o 2,1 %, spotreba potravín a nealkoholických nápojov klesla o 3,9 %. Podľa údajov o tržbách v maloobchode boli nákupy v supermarketoch v júni 2023 o 6 % nižšie než predchádzajúci rok, v apríli a máji bol však medziročný prepad výraznejší (10 % resp. 9 %). **Údaje eKasy 10 najväčších maloobchodných predajcov však nenaznačujú, že domácnosti znižujú spotrebu základných potravín, resp. že je ohrozená ich dostupnosť.** Rastu cien sa domácnosti prispôbujú tiež úpravou spotrebného koša smerom k substitútom, ktorých ceny rastú pomalšie. Na základe údajov z eKasy odhadujeme, že ak by domácnosti chceli nakupovať tovary bežnej spotreby v rovnakej štruktúre ako minulý rok, museli by zvýšiť svoje výdavky o dodatočných 4,3 %.

Medziročná zmena nákupov vybraných potravín u 10 najväčších maloobchodných predajcov po očistení o zmeny cien (jún 2023)

Zdroj: eKasa, IFP

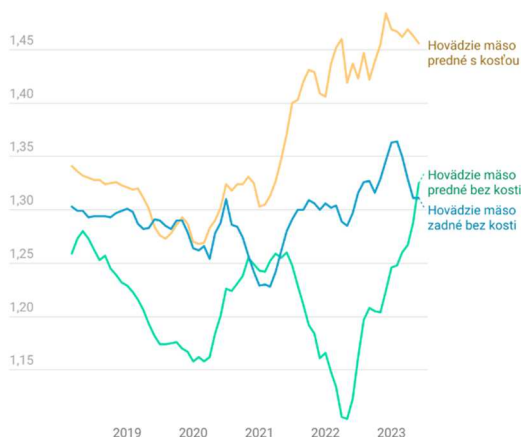
3. Pomer spotrebiteľských a odbytových cien vybraných základných druhov potravín

Pomer spotrebiteľských a odbytových cien sa pre väčšinu sledovaných produktov oproti roku 2019 zvýšil. To však odráža nielen vyšší zisk v maloobchode, ale aj vyššie energetické a iné náklady na predaj výrobkov. Pokles pomeru sme zaznamenali u kurčiat, jogurtov a jablák. Mliečne výrobky, zemiaky a vajcia oscilujú okolo úrovne z roku 2019. To nenaznačuje mimoriadnu cenovú situáciu.

Hovädzie mäso – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Hovädzie mäso

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

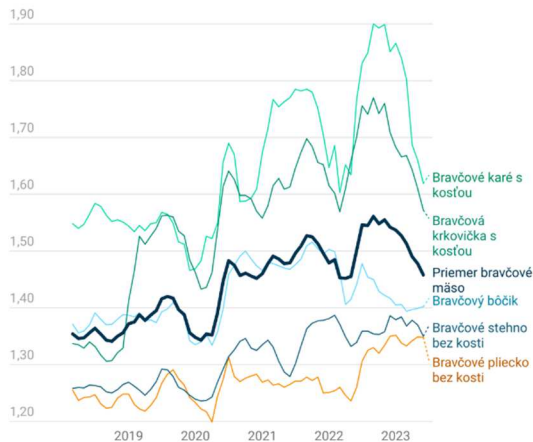
Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

Zdroj: MPRV SR

Bravčové mäso – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Bravčové mäso

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

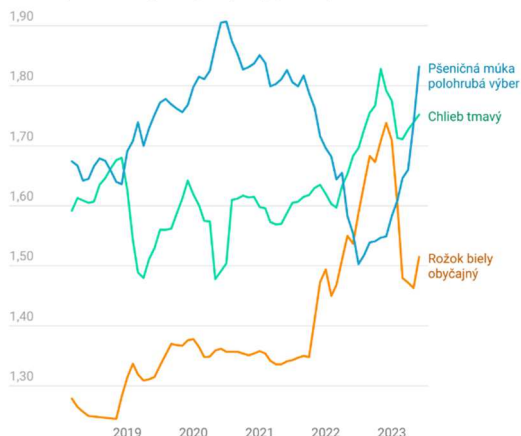
Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

Zdroj: MPRV SR

Múka a pečivo – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Múka a pečivo

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

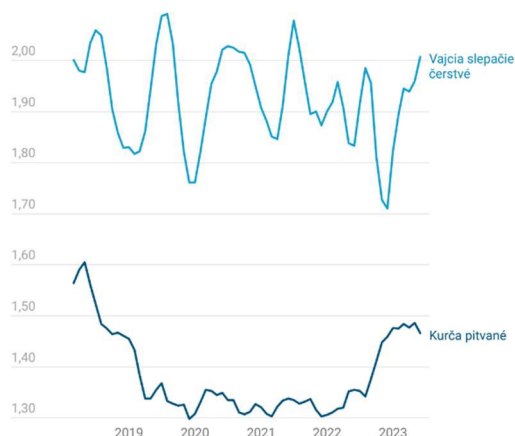
Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

Zdroj: MPRV SR

Vajcia a kuracie mäso – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Vajcia a kuracie mäso

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

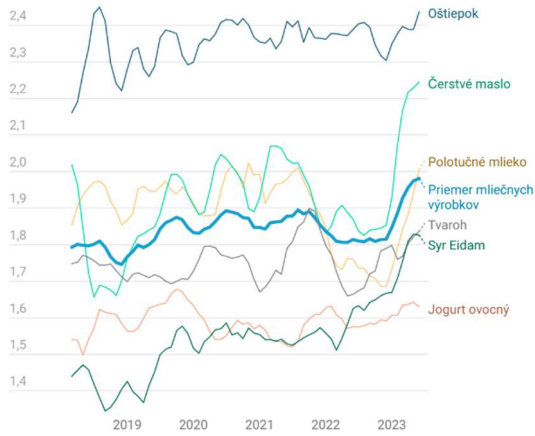
Zdroj: MPRV SR

Mliečne výrobky – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Mliečne výrobky

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

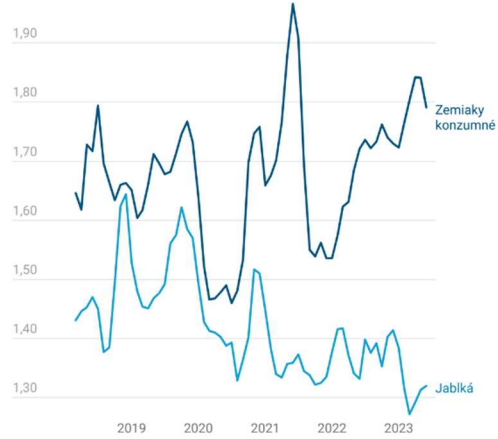
Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

Zdroj: MPRV SR

Zemiaky a jablká – pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny

Zemiaky a jablká

Pomer spotrebiteľskej a odbytovej ceny (3m MA)

Graf: IFP • Zdroj: MPRV SR • Vytvorené pomocou Datawrapper

Zdroj: MPRV SR

Záver

Tempo rastu cien potravín na Slovensku sa v roku 2023 stabilizovalo a v júli spotrebiteľské ceny potravín po dlhej dobe klesli. Inflácia zvolnila v celom regióne V4 a k stabilizácii prispel aj pokles cien energií na svetových trhoch. Zisky v potravinovej vertikále boli v roku 2022 zvýšené, no ku koncu roka sa marže znížili. Súčasný vývoj neodôvodňuje priamu cenovú reguláciu konkrétnych druhov potravín.

Podľa záveru vyplývajúceho z materiálu Tlmenie dopadov inflácie a lepšia cenová stabilita potravín a poľnohospodárskych produktov na Slovensku¹: „*Pokusy o cenovú reguláciu a zásahy do voľného trhu nie sú efektívnym riešením. Cenová regulácia a regulácia marží vedie k deformáciám, ktoré sa prejavia nedostatkom regulovaných tovarov na trhu, znížením produkcie, poklesom investícií, rastom cien neregulovaných produktov, dlhodobým znižovaním konkurencieschopnosti slovenských producentov, vytlačením malých producentov z trhu.*

Členské štáty EÚ nezaviedli cenovú reguláciu na potraviny a ojedinelé pokusy o cenovú reguláciu v niektorých štátoch nedopadli dobre. V prvom rade vlády nemajú dostatok informácií, aby mohli zaviesť efektívnu reguláciu cien a marží. Trhy dokážu regulovať marže a ceny oveľa efektívnejšie ako vládne regulácie. Štáty totiž nepoznajú výrobné náklady firiem ani dopyt spotrebiteľov. Cenová regulácia by preto viedla k nedostatku potravín, zníženiu poľnohospodárskej produkcie, neodôvodnenému poklesu ziskov firiem, resp. k tvorbe strát a nakoniec aj ku kolapsu niektorých potravinových vertikál, čo by malo dlhodobo negatívne efekty na kupujúcich, predávajúcich a aj potravinovú bezpečnosť.

Cenová regulácia musí byť odôvodnená a opodstatnená, realizuje sa obvykle v prípadoch prirodzených monopolov alebo ťažkých zlyhaní trhov, čomu súčasný stav v potravinovej vertikále nenasvedčuje. Hoci cenová regulácia môže mať krátkodobý pozitívny efekt, z dlhodobého hľadiska ide o problematický zásah do prirodzeného fungovania trhov. Cenovou reguláciou sa v prvom rade deformuje základná informácia, s ktorou trhy pracujú – samotná cena. V Maďarsku boli maloobchodné ceny benzínu a nafty regulované a po ukončení regulácie v decembri 2022 ceny benzínu a nafty prudko vzrástli, a to nad úroveň cien okolitých krajín.

Krajiny, ktoré pristúpili k cenovej regulácii vybraných potravinárskych výrobkov okrem problémov s výpadkami v zásobovaní takýmito potravinárskymi výrobkami rovnako zaznamenávajú nárast cien neregulovaných tovarov a služieb, ktorých spotrebu však mnohé domácnosti nedokážu znížiť, resp. odložiť (napr. pracie prášky).

Na základe týchto argumentov neodporúčame zavádzať na Slovensku neefektívne regulačné opatrenia (regulácia cien a marží), ktoré so sebou prinášajú príliš veľa negatívnych dopadov do vertikály a na štátny rozpočet a podporujeme kompenzačné opatrenia, adresnú podporu nízkoprijímových skupín.“

Ministerstvo financií už v stanovisku k návrhu poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Richarda Takáča, Juraja Blanára, Ladislava Kamenického a Borisa Suska na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov (tlač. 1646) uviedlo, že v kontexte voľného trhu by zavedenie cenovej regulácie základných potravín mohlo mať negatívne následky na ich dostupnosť a spôsobiť zvýšenie cien potravín, ktorých cena nie je regulovaná. Zníženie cien reguláciou by mohlo viesť k nedostatku tovarov, pretože predávajúci by mali väčšiu motiváciu potraviny vyvážať do zahraničia a neuvádzať ich na slovenský trh. Rovnako by predávajúci mohli z dôvodu zníženia cien regulovaných potravín zvýšiť ceny ostatných potravín, ktoré regulácii nepodliehajú. Regulácia cien potravín by priniesla aj riziko nákupnej turistiky, v prípade zníženia cien by bolo ziskové nakúpiť lacno potraviny na Slovensku a predať ich drahšie v zahraničí.

¹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28535/1>